

світлі почуття. Тож цілком закономірно, що такий високохудожній твір став народною піснею.

У творчому доробку Малишка є чимало й інших пісень. У роки німецько-радянської війни 1941–1945 рр. бійці співали його «Хусточку червону», згодом зажили слави пісні «Ранки солов'їні», «Стежина», «Білі каштани», «Ми підем, де трави похилі...» (музика П. Майбороди), «Цвітуть осінні, тихі небеса» (музика О. Білаша). Вірші поета поклали на музику Л. Ревуцький, С. Козак, А. Штогаренко, Ю. Мейтус, Г. Майборода.

Лірична творчість А. Малишка по-своєму віддзеркалює його добу. Ідучи непростими життєвими дорогами, митець проніс не дидактичний «посох» співця партійних настанов, а материнський заповіт любові до України, її народу й культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барабаш, С. Г. (1990). *Чарівні джерела поезії. Естетичні функції фольклоризму в поезиї А. Малишка*. Вища школа.
2. Нудьга, Г. А. (1989). *Українська пісня в світі*. Музична Україна.
3. Плачинда, Н. Н. (1975). *Малишкові дороги: спогади про А. Малишка*. Дніпро.

Кононенко В. Г.

*Київський національний лінгвістичний університет
(Київ, Україна)*

НЕОЛОГІЗМИ В АРАБСЬКІЙ МОВІ КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ПІДХОДІВ

У сучасному мовознавстві проблема неологізмів набуває особливої актуальності у зв'язку з динамічними змінами мовного середовища під впливом глобалізації, технологічного розвитку та інтенсивної міжкультурної комунікації. Неологізми відображають як мовні, так і соціокультурні трансформації, виступаючи своєрідними індикаторами нових явищ, понять і цінностей. Попри значну кількість досліджень, у лінгвістиці відсутнє єдине універсальне

визначення неологізму, що зумовлено різними підходами до його трактування. Найбільш продуктивними серед них є хронологічний, функціональний, соціолінгвістичний та когнітивний підходи, які дозволяють комплексно осмислити природу лексичних інновацій.

Актуальність дослідження зумовлена інтенсивним оновленням лексичного складу арабської мови в умовах глобалізації, цифровізації та активної міжкультурної взаємодії, що потребує системного осмислення механізмів виникнення, функціонування й закріплення неологізмів. Незважаючи на наявність численних праць, відсутність єдиного підходу до визначення неологізмів ускладнює їх комплексний аналіз, особливо в контексті арабської мовної специфіки.

Метою дослідження є узагальнення та систематизація основних лінгвістичних підходів до трактування неологізмів в арабській мові. Для досягнення поставленої мети передбачено виконання таких завдань: проаналізувати хронологічний, функціональний, соціолінгвістичний та когнітивний підходи до визначення неологізмів; охарактеризувати їх теоретичні засади; з'ясувати особливості застосування цих підходів у дослідженнях арабської мови; визначити їхню роль у поясненні процесів формування та функціонування лексичних інновацій.

Хронологічний підхід визначає неологізм передусім через часовий критерій: слово вважається новим доти, доки воно сприймається мовною спільнотою як нове. Цю ідею сформулював Л. Гілбер у своїй праці, наголошуючи на відносності категорії новизни (Guilbert, 1975). Подальший розвиток підходу представлений у вступному есе до словника-антології Дж. Алджео *Fifty Years Among the New Words* (1991), де у теоретичній частині запропоновано розрізняти нові слова, нові значення та нові форми з урахуванням їх фіксації в лексикографічних джерелах (Algeo, 1991). В арабській лінгвістиці цей підхід набув особливої ваги у XX столітті, зокрема у діяльності Академії арабської мови в Каїрі, яка систематично

фіксувала нову лексику у словнику *al-Muʿjam al-Wasīf* (1960). Таким чином, ключовим критерієм є момент втрати новизни, коли одиниця входить до активного словникового фонду.

Функціональний підхід зміщує акцент із часу виникнення на комунікативну доцільність неологізму. Його теоретичні засади розроблені в праці Є. Косеріу (1952), де мова розглядається як система функціональних можливостей, що реалізуються відповідно до потреб мовців (Coseriu, 1952). У межах цього підходу нові слова виникають для заповнення номінаційних лакун. У дослідженнях арабської мови деривація, основоскладання та запозичення кваліфікуються як основні механізми номінації, що забезпечують поповнення лексичного фонду відповідно до комунікативних та когнітивних потреб мовної спільноти, що зумовлено специфікою словотвірної системи арабської мови та її здатністю адаптуватися до нових реалій (Versteegh, 2014). Отже, неологізм постає як функціональна відповідь мовної системи на потребу в номінації нового явища, предмета чи концепту.

Соціолінгвістичний підхід розглядає неологізми як результат соціальних процесів. Так, В. Лабов у своїй роботі довів, що мовні інновації поширюються нерівномірно залежно від соціальної структури суспільства (Labov, 1972). У контексті арабської мови визначальним є явище диглосії, описане Ч. Фергюсоном у статті *Diglossia* (1959). Фергюсон обґрунтував, що стійке співіснування літературної та розмовних форм мови породжує ієрархію мовних реєстрів, у межах якої нові лексичні одиниці проходять різні шляхи соціального прийняття залежно від сфери їх уживання (Ferguson, 1959). Подальші дослідження, зокрема монографія Р. Бассіуні *Arabic Sociolinguistics* (2009), засвідчують, що інституціоналізація неологізмів зумовлена їх функціонуванням у медійному та освітньому дискурсах, а також уживанням у престижних соціальних групах. Таким чином, соціальний чинник є визначальним у процесі лексичного закріплення нових слів: неологізм набуває стійкості в мові лише за умови його

прийняття соціально впливовими групами та широкого тиражування в медійному й освітньому середовищах.

Когнітивний підхід трактує неологізми як відображення змін у концептуальній картині світу. Дж. Лакофф і М. Джонсон у своїй праці (1980) обґрунтували, що метафора є фундаментальним механізмом мислення, який структурує мовну картину світу; з цього випливає, що нові слова можуть виникати як результат концептуального переосмислення досвіду (Lakoff & Johnson, 1980). У дослідженнях арабської мови, зокрема в колективній праці *The Oxford Handbook of Arabic Linguistics* (Owens, ed., 2013), висвітлюються традиційні словотвірні моделі арабської мови та механізми морфологічної деривації, що може свідчити про збереження усталених когнітивних патернів у процесі творення нової лексики. Водночас семантичне розширення та метафоризація залишаються провідними механізмами творення нової лексики. Отже, неологізм є результатом когнітивної категоризації нового досвіду.

Отже, проведений аналіз засвідчує, що неологізми в арабській мові є складним і багатовимірним явищем, яке не може бути вичерпно описане в межах одного підходу. Хронологічний підхід фіксує часові межі існування неологізму, функціональний пояснює причини його виникнення, соціолінгвістичний розкриває механізми поширення та закріплення, а когнітивний – внутрішні ментальні процеси його формування. Комплексне застосування цих підходів дозволяє глибше зрозуміти природу лексичних інновацій, зокрема в арабській мові, де вони формуються на перетині традиції та сучасності.

Перспективи подальших розвідок пов'язані з дослідженням класифікацій неологізмів в арабській мові, зокрема уточненням критеріїв їх розмежування за структурними, семантичними та функціональними ознаками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Algeo, J. (Ed.). (1991). *Fifty years among the new words: A dictionary of neologisms, 1941–1991*. Cambridge University Press.
2. Bassiouney, R. (Ed.). (2009). *Arabic sociolinguistics: Topics in diglossia, gender, identity, and politics*. Georgetown University Press.

3. Coseriu, E. (1952). Sistema, norma y habla. Montevideo: Universidad de la República.
4. Ferguson, C. A. (1959). Diglossia. Word, 15(2), 325–340.
<https://doi.org/10.1080/00437956.1959.11659702>
5. Guilbert, L. (1975). La créativité lexicale. Larousse.
6. Labov, W. (1972). Sociolinguistic patterns. University of Pennsylvania Press.
7. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). Metaphors we live by. University of Chicago Press.
8. Majma' al-Lugha al-'Arabiyya. (1960). Al-Mu'jam al-Wasīṭ. Dār al-Ma'ārif.
9. Owens, J. (Ed.). (2013). The Oxford handbook of Arabic linguistics. Oxford University Press.
10. Versteegh, K. (2014). The Arabic language. Edinburgh University Press.

Котенко О.В.

*Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
(Запоріжжя, Україна)*

ТРАНСФОРМАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ НОРМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У сучасному глобалізованому світі цифровізація суспільства постає одним із визначальних чинників трансформації комунікативних практик, що зумовлює суттєві зміни у функціонуванні національних мов, зокрема української. Активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, поширення соціальних мереж, месенджерів та онлайн-платформ спричинили формування нових мовних середовищ, у яких традиційні мовні норми зазнають адаптації, модифікації або навіть часткового перегляду (Іваненко, 2020). У цьому контексті проблема трансформації української мовної норми в умовах цифрової комунікації набуває особливої актуальності та потребує ґрунтовного наукового осмислення.

Передусім варто зауважити, що мовна норма як сукупність усталених і кодифікованих правил використання мовних засобів не є статичною категорією, оскільки вона історично змінюється під впливом соціальних, культурних та технологічних чинників (Селіванова, 2015). В умовах цифрового середовища ця динаміка значно пришвидшується, що пов'язано з інтенсифікацією комунікації, її спонтанністю, неформальністю та прагненням до економії мовних ресурсів. Зазначене призводить до появи нових мовних явищ, які, хоча й не завжди